

okunması gereken eserler içiellerinden özer

GEDİZ

İÇİNDEKİLER

Tarihimizi nasıl işlemeliyiz	M. Çağatay Uluçay
Rüya nedir	Esat Eğilmez
Halkevinde müzik	H. Bayçın
Yunt dağında bir hafta	M. Çağatay Uluçay
Manisada Folklor	Fehmi Erdoğan
Bazı inanışlar	Kamuran Pulat
Halkevinde açılan resim sergisi	Ekrem Güven
18 nci Yüzyılda Manisa suları	Bahri Oskay
Halkevi Faaliyeti	Gediz

SAYI: 65

Haziran 1943

Cilt 6

GEDİZ

Yazı İşleri Direktörü
Çağatay Uluçay

Sayı : 65 Haziran/1943
AYLIK
MANİSA HALKEVİ DERGİSİ

İmtiyaz Sahibi
M. Azmi Önakin

TARİHİMİZİ NASIL İŞLEMELİYİZ?

Yazan : ÇAĞATAY ULUÇAY

Millî tarihimizin yeni görüşlere nazaran izah edilebilmesi için eenebi tarihçilerinin verdiği hükümleri alırken üzerinde dikkatle durup, iyi bir tenkit süzgecinden geçirdikten sonra ele almalıyız.

Eski tarihçilerimizin verdiği malûmat da, siyasî ve idarî hayatımızı oldukça aydınlattığı halde, milletin sosyal, ekonomik, ilah hayatına aid, lâzımgelen malûmatı vermemektedirler.

Osmanlı Türklerinin, tarihi, muhtelif bakımlardan işlenememiş ve aydınlanamamıştır. Bu tarihin yapısında, bugün en önemli rolü siciller, tapu ve vakıf kayıtları ile yazmalar oynamalıdır. Bizim hakikî tarihimiz, eski kitaplarımızdan ziyade, sicillerde ve kuyud resmiyede gömülmüştür.

Yeni bir devlet kurduk; yaptığımız in-kılâbın içinde yaşıyoruz.

Büyük Türk milletinin, büyük tarihi, üstün zaferlerini, şaheserlerini, neş'e ve irtıaplarını, ilh birçoğu; halâ methiye olmak vaziyetinden uzaklaşamayan; eski tarih

kitaplarından öğrenemeyiz.

Asyadan kalkıp, Avrupa, Afrikada bir çok devletler kuran, bir sürü milletlere hükmeden, hür ve efendi Türk milletinin tarihi, yabancıların gözile, eski tarihçilerimizin gözile görmeğe ve izah etmeğe, bu günkü telâkki ve düşüncelerimize göre im-kân yoktur.

Duygu ve düşünce itibarile, inanışla-riyla camia zihniyeti taşıyan eski tarih-lerimiz, bu milletin hüviyetini isbat ve izah edecek kadar ne malûmatı ve ne de dokumanı vermemişlerdir. Bu itibarla büyük Türk milletini, sicillerden, yeni bulduğumuz yazmalardan, diğer belgelerden, kurduğumuz yeni devlet şekli, geçirdiğimiz in-kılâp gibi; yepyeni bir görüşle izah etmeli ve kurmalıyız. Vesikalar, belgeler iyi bir süzgeç ve tenkitten geçtikten sonradır ki, büyük Türk milletinin hakiki tarihi, yine onun öz evlâtları tarafından yazılanları ola-eaktır. Bizi, en iyi biz bilir ve biz izah edebiliriz.

5037724
1943/65-66

Tarihimize uğraşan her münevverin bu milleti bu adededen görüb izah etmesi, bu gün için, milli bir ötevidir. Eğer biz, bu gözle tarihimizi izah etmeğe uğraşmassak daima tarihte, yabancılardan ve tarihimizi bilmeyenlerin yanlış hükümlerinin kurbanı olarak kahrız. Bugün Anadolu'yu gezenler, onu harap vaziyette görenler, tarihlerimiz ne kadar medenî olduğumuzu yazarlarsa yazsınlar, daima bizi gerilikle ittiham edeceklerdir. Halbuki Anadolu'yu bir mamure haline sokan, Salib seferlerinin viranelerini, kâşane haline getiren, Selçukilerle, Osmanlı Türkleriydi.

Fakat 16 ncı asırdan itibaren devlet mekanizması ve askerinin bozulması, eşkiyaların türemesi, şehirleri, köylerimizi mahvetti. Bu asırlar yalnız şehirleri, köyleri yakıp yıkmakla kalmadılar; aynı zamanda millî servetimizi de bir sülük gibi emdiler.

İslâm dünyasında, Abbasilerden sonra en büyük ve mütekâmil bir medeniyet merhalesine erişen Osmanlı Türkleri, 17 ncı yüzyıldan itibaren parezitler tarafından emile-mile, et, kemik kaldı.

Fski şaheserler, büyük kültür eserleri birer birer yakıldı veya tahribatla tarihî karanlık sayfalarına karıştı. Millet fakirleşti, şehirler ve köyler harabeye döndü.

Eğer bu millet yalnız bu asırda ıztırap çekseydi, yine kaybedilen yolu tamamlayabilirdi. Fakat bu asrı takip eden yüzyıllarda da aynı acıya ve ıztıraplara maruz kaldı.

Gerçi 17 ncı asrın sonunda, halkla, hükümet arasında yapılan mücadelede hükümet mağlûp oldu. Halkın çektiği çileler, içinden

âyan sınıfını meydana getirdi. İlk zamanlarda hükümet memurlarının zulmüne karşı kurulan ve halk tarafından yardım gören bu müesseseler, paşaları ve hükümeti şehirlerden kovduktan sonra, hükümet memurlarından daha ziyade zalim oldu.

Halk 16 ncı asrın ikinci yarısından, cumhuriyetin ilânına kadar muhtelif adda, muhtelif karakter ve kalitedeki insanların kulluğunu yaptı onlar tarafından soyuldu.

Çiftçi, millet ve memleketin hakikî efendisi olduğu halde, bu andan cumhuriyetin ilânına kadar hiçbir zaman efendiliğini idrak edemedi. Daima işçi vaziyetinde kaldı. Daima alın teri, el nasırı, göz nuruna mukabil, kazandığını, parezitlere kaptırdı, fakirleşti.

Ne zamanki cumhuriyet ilân edildi; halk memleketin yegâne hakirî ve yegâne efendisi olduğunu o zaman anladı. 17 ncı asırdan cumhuriyetin ilânına kadar, hiçbir devlet şefi Atatürk gibi onlara içten hitap etmedi. Hiçbir devlet reisi onun adını anarken Atatürk gibi ürperip heyecanlanmadı, İsmet İnönü gibi babalık yapmadı. Cumhuriyet hükümetinin şefleri onun değerini, varlığını en çok takdir edenler oldular.

Tarihte çok büyük işler gören, aziz Türk milleti, millet ve memleketine bu kadar güzel işler yapmasına rağmen benimsenmemiş, kötü gözle görülmüşken onlar tarafından, en büyük varlığımız, kuvvetimiz olarak ele alındı. Türkün hakikî kıymeti, Cumhuriyet rejimile beraber meydana çıktı.

Türk milletinin cumhuriyet idaresini canı kadar sevmesi, ona bütün varlığıyla bağlı olması, cumhuriyet idaresinin, hükû-

met şekilleri içerisinde yalnız en iyisi olduğundan dolayı, değil, bunda başka sebepler de aramak lâzım.

17 ncı asırdan itibaren daima eziyet çeken, daima soyulan Türk köylüsü ve çiftçisi cumhuriyetten sonra övüldü, hükümet, kendisinin tarihte neler çektiğini iyi bildiği için, eski devir paşalar ve âyanları gibi milleti soymadı.

Bugün devlet kazası milletin; milleti ıztırap, devletindir. Devlet elindeki, avucundakini köylüye, onu rahata kavuşturmağa, onun eski şen ve mes'ut anlarını yaratmağa sarfediyor, bu azım ve imanla yapacak ta.. Artık milletin yüzlerce yıl ıztırap çekmesinden sonra ne bir Hamit idaresinin hortlamasına, ne de bir Osmanlı paşası veya âyanının canlanmasına imkân yoktur. Bunlar bugün, birer ibret levhası olsun diye tarihlerimizin sayfaları arasında, çocuklarımıza armağan olarak bırakıldı.

Dünün yıkan, yakan paşası, âyanı yerine, bugünün hükümet memurları ve askerleri her gittikleri yerde birer kâşane kurmağa uğraşıyorlar; Haymana bozkırının ortasında mamur bir Ankara görmek, cumhuriyet idaresinin iftihar edilecek yapıcı ruhunun sembolüdür.

Asil Türk milleti; tam 350 sene azap çekmesine, ıztırapa katlanmasına rağmen hiç bir vakit başını kaldırıpta hükümetine, büyüklerine karşı şahlanmadı. Bu, Türkdeki büyük sevgisi, türe saygısından ileri gelmektedir.

Hiçbir vakit ne vaziyette ve şartlar içerisinde bulunursa bulunsun; yabancı tazyiklerine, yabancı tahakkümlerine karşı boyun eğmedi. Daima şahlandı ve daima şahikaya ulaştı. Fakat kendi büyüğünün tesir ve tazyi-

ne; namus belâsı için, türe hakkı ve büyük sevgisinden dolayı katlandı. Çok Büyük ve yüksek bir ruh taşıyan milletimizin, yüzlerce yıl fedakârlık yapması, çile çekmesi, yine bu milletin tahammül kudretinin, dayanıklılığın, milletler arasında en büyüğü olduğunu göstermiş ve isbat etmiştir.

16 ncı asırdan cumhuriyetin ilânına kadar bir tarafa bırakılmış, ihmal edilmiş elimizde dede yadigarı Anadolu var. Anadolu, bu asırdan itibaren etile, kemigile, kafasile, ruhile... ilh bir yığın halinde; olduğu gibi bir köşeye bırakılmış, emeklemek istedikçe, eşkiyası, paşası âyanı tarafından soyulmuş, öldürülmüş ve çalıştırılmıştır.

Osmanlı imparatorluğunun nüvesi, Türk milletinin son baklası olan Anadolu türkleri, bugün işlenmemiş tarla gibidir.

Cumhuriyet hükümeti, ona bel bağlamakla, reisi cumhuru, doktoru, muallimi, ziraat mühendisile, onun arasına girmekle, onu en kısa zamanda lâıyk olduğu mevkie yükseltecektir.

Türk milleti tarihte çok çile çekti; Çok çalıştı, Cumhuriyet hükümeti; onun çalışkanlığından, zekâsından emindir, tarihte diğer milletlere nazaran kaybettiğimiz şeyler, şeref ve namusumuz müstesna; çok büyüktür, buna mukabil hüsnüniyetimiz, çalışkanlık ve zekâmız, en kısa zamanda bunun en iyi bir merhemi olacak, bu sayede Türk milleti milletlerin içinde en mesudu, Türk yurdu yurtların içinde en güzeli olacaktır. Bizim için gebe olan bahar geliyor, o baharı biz tarihimize, ıztırap, neş'e ve saadetimizle, hulâsa Türkün kendi tarihile, canile çeklendirecek ve ona hakikî Türk vechesini vereceğiz.

RÜYA NEDİR?

Yazan : DR. ESAD EĞİLMEZ

Uyku, bedende ve bu arada beyin kışırında biriken karbon dioksit gibi maddelerin beyin kışır höcrelerinden su çekerek bunların takallüsle bir-birinden ayrılmasile vukua gelir. Böylece bu yorgunluk maddeleri deverandan tamamen atılmaya kadar sinir sistemi faaliyetten kalır. Rüya da; iş-tirakleri kesilmiş olan nöronlardan bir kısmının tekrar temasa gelerek evvelce kendilerinde yığılmış olan intiba'ları fantazik ve hayali bir şekilde işlemelerinden ibarettir. Uyku insan hayatının üçde birini teşkil eder. Yani hayatın üçde birinde insan şüursuzdur. Uyku bazan tamdır. Bazan da rüya dediğimiz hadiselerle doludur. Köylü ve amele kısmında nadir olan ve adeta marazi adedilen rüya entellektüel tabakada çok vukua gelen tabii bir hadise teşkil eder. Entellektüel tabaka ancak bedeni bir yorgunluğa müteakib rahat ve deliksiz bir uyku uyuyabilirler.

Rüyanın izzahı için ilk insanların ileri sürdükleri bazı fikirler vardı. Meselâ eski Hindliler ruh ve bedeni birbirinden ayrı telakki ederlerdi. on-larca ruh muvakkat bir misafirdir. Bedenle beraber yaşar, şahıs öldüğü zaman veya uyku esnasında bedeni terk eder. Uzaklarda dolaşır, seyahatler yapar, uzak memleketlere gider, uyku esnasında muvakkaten veya ölüm sırasında ebediyen kendi bedenini terk etmiş diğer ruhlarla konuşur. Ruh, Cinler, periler, şeytanlarla münasebetler te'te'sis edebilir. Ölüler, ilahlar ve cinler geceleri ortalığa çıkarlar, emirler verir ve icrayı hükmederler. Görülüyor ki rüya görünmez âlemin bir tezahuru gibi telakki edilmekte ve ehemmiyetle göz önünde tutulmaktadır.

Sonradan rüya iki kısma ayrılmıştır: biri ilahlar ve cinler tarafından tevliid edilen rüyadır. Hususi tefsirciler tarafından mana ve delâleti anlaşılabilmektedir. Diğeri de tabii rüyadır. Doktorlar tarafından tedkik edilmekte ve bazı marazi hallerle münasebetleri öne sürülmektedir.

Rüya tefsirinden hususi bir bilgi meydana çıkmıştır. Buna:

Oniromancie denilmektedir. Hala daha rüya tefsirile şöhet te'min edenler vardır. Eski insanlar rüyaların istikbal hakkında bazı mühim haberler verdiğine kanidiler. Hakikatta ise günlük vukuat rüyalara in'ikâs yapar. Vakaların sübkonsiyansdan şuura doğru bu akışı, arzulara bir hakikat çeşnisi vermektedir.

Birbirleri arasında münasebet bulunmaması, rüyaların tetkikini uzun müddet ihmal etmeğe sebep olmuştur. Buffon, rüyalarda ruhun hiç bir rolü olmadığı kanaatindeydi. Ruhları hiç de faaliyet göstermiyen budalaların ve ruhi faaliyetten mahrum gibi telakki ettiği hayvanların da rüya gördüklerini söylemektedir.

Modern tetkiklerle mes'ele büsbütün yeni bir saf'haya girmiştir. Rüyaların anahtarı yalnız saf-dillerin ve cahillerin kandırılmasına yarayan bir şarlatanlık vasıtasından ibaret değildir. İlmi tefsirlerin kapısını da açabilmektedir «Rüyanın artık psişik hayatımızla ilgili olduğu ve şuurla tahteşşuur arasında bir mevkide bulunduğu kabul edilmektedir.

Şuur beyinin kortikal kısmındaki yüksek merkezlerle alakadardır. Gayri meşur olan ruhi hayatımız ise bu yüksek merkezlere mucavir ve haberimiz olmadan işleyen bir takım dimağ merkezleriyle ilgilidir. Ruhi hayatın bu gayri meşur işleyişine dair birçok misaller vermek kabildir. Bir talebe dersine çok gayret ediyor, fakat öğrenemiyor, bir gece gördüğü rüyadan sabah uyandığı zaman büyük bir neşe içinde dersini öğrenmiş olduğunu görüyor.

Bir muharrire yazıhanesinin başında bir türlü ilham gelmiyor. İki satır yazmaktan aciz bir halde.. Cesareti kırılıyor, kalemi atıyor, çalışmayı bırakıyor. Bir kaç gün sonra kalemi eline aldığı zaman fikirler kendiliğinden akıyor. Burada meşur ruh faaliyetini kâfi gelmemiş, Gayri meşurun mesaisi muvaffak olmuştur. Keza bir riyaziyeci bir geometri mes'elesini hal edemiyor. Gece rüyasında bir şahıs kendisine bir geometri şekli gösteriyor,

riyaziyeci rüyasında gayri meşur ruh faaliyeti halindedir. Uyandığı zaman yakaladığı kâada uyanken hallini bir türlü beceremediği meselenin izahını çiziveriyor. Bu vak'ada ruhun gayri meşur faaliyetini gösteren mühim bir misaldir.

Rüyayı nasıl tarif edebiliriz? Gayri meşur ruh âleminin faaliyeti neticesinde husule gelen bir takım hadiselerdir, diyebiliriz. Yahud da sübkonsiyansda saklı bazı hadiselerin uyku esnasında meydana çıkması şeklinde tarif edebiliriz.

Freud'a göre tahteşşuur; ta çocukluktan beri içine itilmiş bir takım seksüel arzularla doludur. Bütün rüyaların erotik bir manası vardır. Bunlar başka başka manzarada lır ve tahteşşuurda saklıdır. En dağınık, en münasebetsiz ve en manasız sayılan rüyalarda bile derin, keşfi ve tayini güç erotik bir mana vardır. Bu refule seksüel arzular okadar gayri meşur'dur. Rüya'yı gören bu seksüel arzu ile rüya arasında bir münasebet te'sis edemez. Ve psikanaliz ile bu münasebet önüne serildiği zaman hayret içinde kalır.

Freud nazariyesi çok ıyızam edilmiş olmakla beraber hakikatın büyük bir kısmını da içinde taşımaktadır. Bazı rüyaların erotik vasfı eski müelliflerin de gözünden kaçmamıştır. Erotik unsur büyük bir ehemmiyeti haiz olmakla beraber rüya tevliidinde yalnız değildir.

Tahteşşuurda iki çeşit intiba vardır: Ecdada aid, Ancestrale ve irsi olanlar ki bunlar kollektif veya Superindivüel tahteşşuuru teşkil ederler (Yung). Bunlara instinct de (diyoruz İkinci nevi intibalar kisbidir. Bunlar meşur bir devreden sonra kısmen veya tamamen tahteşşuura atılırlar ancak rüya, hezeyan, sarhoşluk çıldırması veya hezeyan (Delirium tremens) veya bazı diğer hastalık hallerinde tekrar meydana çıkarlar.

Ta'ne ağır hümma geçiren bir kızın hikâyesini anlatmaktadır. Bu kız hastalığı esnasında ta çocukluğunda konuştuğu ve sonradan tamamen unuttuğu Gol dilini telaffuz ediyor. Ve iyileştikten sonra artık bir kelime hatırlamıyor. Bu kabil hadiseler rüya ile delir arasında bir münasebet bulunduğunu göstermektedir.

Görülüyorki, tahteşşuur muhtelif tabiatla birçok fikirleri, hisleri, intiba'ları muhafaza etmekte ve

saklamaktadır. Bunların arasında erotik unsur Freud'un mübalağalı tasavvurlarına rağmen bir parçadan, bir kısımdan ibarettir.

Rü'yayı tavsif etmek de müşküldür. Çünkü rü'ya ancak hatıra ile alakalıdır. Halbuki tahattür aldaticıdır. Ekseriya hatıraları tazelemek için bazı ilaveler yapılır. Rü'yanın bıraktığı izler çok dağınık ve siliktir. En iyi hatırlanan rü'ya hemen uyanırken bitendir.

Bergson,un rüyayı tevliid eden ihsaslar üzerinde derin mesaisi vardır. Bu ihsaslar ekseriya visuelle basarıdır. Gözler kapatıldığı zaman renkli ve müteharrik lekeler görülür. bunlar tedricen kompleks bir takım basarı ihtisaslara inkilâp ederler. Bunların bir derece ilerisi çocuklarda çok görülen bir takım hakiki hallüsinasyonlardır. Çocuklar uyumağa başlayacakları sırada nadiren de tam uyanacakları zaman gözleri kapalı veya bazan da açık olduğu halde dev cüsseli hayaller görürler. Bu marazi bir haldir. Almanlar buna uyku sarhoşluğu Schlafrausche adını veriyorlar.

Ziyanın tesiri uyku esnasında muvakkat bir şua'la yüzleri bir lahza aydınlatılanlarda da tedkik edilmiştir. Uyuyan şahıs bu ihtisası derhal büyütür. Bir rüya görmeğe başlar. Bu rüyada yangın, fırtına, bir yanardağ indifai veya bir harp sahnesi vardır. Yüzüne ay ışığı vuran bir genç kız şüphesiz daha tatlı bir rüya görecektir.

Kulaktan alınan intibalar da nadiren rüya tevliit edebilirler. Uyuyanın karakterine göre hafif bir gürültü; bir gök gürültüsünü yirtıcı bir çığlığı, ümitsiz bir yalvarışı veya ahenkli bir konseri hatırlatabilir.

Temas ihtisası da rüya tevliidinde amildir. Bir sinek ısırması; kılıç darbesini, yatak çarşafının bir bükümü; bir dağ intibasını verebilir. Bazan rüya gören yerden sıyrıldığını ve boşlukta uçtuğunu hisseder. Bu, uzuvlarımızdan birinin, meselâ ayağımızın ve kolumuzun istinadsız ve boşlukta kalmasından doğmuş bir rüyadır. Ensesine tavandan bir parça düşen bir adam, rüyasında tevkif edildiğini, mahkûm edildiğini zanneder ve cellât satırının soğuk darbesini ensesinde hisseder.

Rüyalar dahili uzuvların rahatsızlıklarından da meydana çıkabilirler. Meselâ mide rahatsızlıkları, hazımsızlıklar, barsak hastalıkları, taş sancıları esnasında görülen korkunç rüyalar vardır. Bunlar artık kâbus Cauchemar vasfındadır. Çocukların uykudan dehşetle uyanmalarında gördükleri korkunç rüyaların tesiri vardır. Hatta bir dahili hastalık henüz tezahür etmeden psişik hayata in'ikâs yapar. Günlerce korkunç rüyalarından sonra hasta midesinin veya barsaklarının rahatsızlığına aid maddi arazları hissetmeğe başlar.

Nihayet rüya tevlidinde bu dahili ve harici münebbihlerin tesiri şart değildir. Eski ve yeni bir takım hatıralarda rüya husulünde rol oynarlar. Gündüz şahidi olduğumuz bir vak'a, işittiğimiz bir cümle, gündüz aklımızdan geçen bir fikir, rüya esnâsında, gizlendiği sübkonsiyastan çıkar. Ekseriya bunlar hafif ve fûgas intibalardır.

Bazan bir arzu rüya şeklinde tecelli eder: Âşık istediği kadına kavuşur, sarhoş demini çeker, aç ve sefil bir adam dünyanın en güzel nimetleriyle dolu bir sofrada karnını doyurur. Bunlara bazı müellifler: Visions complementaires adını veriyorlar. Şairler rüyalarında ahenkli mısralar, hatipler muhteşem rutuklar söylerler. Hatta bazıları Nasraddin Hoca'nın yaptığı gibi uyanınca gözlerini kapatarak bu hayal aleminden ayrılmamak isterler.

Bazan rüyanın hatırası saklanabilir. Bu suretle şiirler yazılır ve toplanır. Tartini, rüyada Sonat yazmıştır: Sonate de diable. Voltaire, rüya esnasında şiir yazmıştır. Bir başka rüyada da Henriade'nin birinci şarkısını ezberlemiştir. Kendisi: «Arzum olmadan da biraz deha ihtiva eden bazı fikirleri imtizaç ettirebiliyorum. Acaba bir makina mıyım?» diyor.

Maamafih bunlar müstesnadır. Ekseriya rüya birbirile münasebeti olmayan acaip hayallerle doludur.

Korkunç ihtisaslarla dolu olan rüyaya kâbus Cauchemar diyoruz. Kâbusda insan rüyasında haydutların hücumuna uğradığını, vahşi hayvanlar ve ya yılanların kendisini kovaladığını zanneder. Vücudu yaralanır gibi olur. Azab ve işkenceye maruz kalır. Bu eziyetler ajitasyon da tevlit eder. Şahıs çırpınır, bağırır, ağlar.

Rüyada hareket unsuru çok önem kazanırsa yeni bir marazî hal meydana çıkar. Buna Somnambulisme diyoruz. Bu zaman şahıs uykı halinde yatağından kalkar. Uzun veya kısa bir konuşmaya dalar. Bu konuşma düzgün ve insicamlı da olur. Fakat meş'ur bir konuşma değildir. Hatıradan iz bırakmaz. Yahut ta böyle bir şahıs kalkar, giyinir, odasından çıkar, yürür, karışık birçok hareketler yapar. Uzun mesafelere koşan, sübkonsiyansın, karakteristik bir dikkat ve emniyeti ile bir damın kenarında dolaşan somnambüller vardır. Somnambüllerde şahsiyette bir tezauf, ikileşme: De-doublement de la personnalite mevcuttur. Meş'ur ve gayri meş'ur benlik kendi hesaplarına vazife görürler.

Eskidenberi rüyayı tevlit etme yolları da aranmıştır. Epimidaure şehrindeki eski Asclepios mabedine gelenler orada uykuya dalarlar ve rüyalarında Allahın kendilerine icap eden devay, söyleyeceğini umarlardı. Rüya tevlidi için bu sıralarda müracaat edilen vasıtalar keyf verici içkilerdi. Alkollü içkilerin tevlit ettiği Delir alcoolique doğrudan doğruya bir rüyadan ibarettir. Keza afyonun ve esrarın da böyle hülyalar tevlit etme hassaları vardır. Bunlar vasıtasile Baudelaire'in de söylediği gibi paradis artificielle'e girilir Baudelaire'in les fleurs du mal adlı kitabında şaraba hitaben yazılan şiirler, bu içkilerin ne tahayyüller ve rüyalar tevlidinde kadir olduklarını gösterir mahiyettedir. Küllü içkiler sadece inhisarın malı değildir. Bütün bir insanlık tarihinde onlar bazan zararlı fakat yeşil aycılar duymasın aziz okurların, ekseriya faydalı vazifeler görmüşlerdir. Alkol, esrar ve afyon gibi uyuşturucu bir madde alanlarda tabii rüyada olduğu gibi, şuuru temin eden merkezler felc edilir ve gayri meş'ur yani şahsın gizli olan deruni âlemi faaliyete geçer. Latınlar: In vino veritas diyorlar.

Görülüyor ki, rüya iç alemimizin mühim olaylarından biridir. Gerek psikolojik bakımdan, gerek patoloji lakımından mühim delâletleri vardır.

Yazımı bitirirken sayın okuyucularımın, güzel tathî, gençlik hülyaları ve ateşlerle dolu uzun rüyalar görmelerini temenni ederim.

Bizde orkestra deyince gözümüzün önüne şöyle bir topluluk gelir :

Bir piyano ve onun etrafında toplanmış irili ufaklı yaylı bir nefesli çeşitli müzik aletleri.

Zaman zaman bunu yapmaya çalışır (karınca karınca diyerek) piyanonun yanına elimizde ne bulursak koyarak bir orkestra meydana getirmeğe çabalarız. Toplayabildiğimiz elemanların adedine ve değerlerine göre seçtiğimiz müzik eserleri de repertuvarımızı teşkil eder.

Mevcut elemanların içinden, ekseriyetin muvafık gördüğü birisi şef olur, veya birinci kemanlardan biri orkestrayı idare eder. Bu suretle orkestramız tamamdır, ve aşağı yukarı şöyle bir kadrosu vardır :

1 — Piyano

2 — Birinci keman

2 — İkinci keman

1 — Korn

1 — 2 Klârnét

1 — Saksofon, Kontrbas ve saire...

9 Veya 10 kişiden meydana gelen bu karmakarışık teşekkül; birleşmiş olarak hiç bir şey ifade etmez, çalınan eserlerin manası kalmaz, idare edeceğim diye uğraşan zavallı şef de ne olduğunun farkında değildir.

Bilerek bilmiyerek veya nezaketen yapılan alkış tezaruatı arasında, dinleyici ku-

laklarının tahriş edildiğinin asıl maksat, gayenin kaybolduğunun pek az kimse farkına varmıştır. Netice itibariyle :

Memleketin bugün ve yarınki kültür hayatını omuzlarında taşıyan Halkevlerinde bu tarzda bozuk düzen bir topluluğun orkestra diye meydana çıkmasından ise susması daha hayırlıdır,

Gerçi; birçok nefesli sazlarla yaylı sazların birleşmesi ile orkestra yapılır. Hatta büyük müzisyenlerin bir çok eserleri buna göre yazılmıştır.

Fakat bunlar 30 35 kişilik saz grupları halinde çalışan (senfoni) orkestralardır, halkeylerimizin için düşünülmesi bile doğru olmayacak bir teşekküldür.

Ankara, İstanbul, İzmir gibi elamanı bol, büyük şehirlerimizde geniş kadrolu birer orkestra yapmak nisbeten kolay iş isede daha küçük şehirlerimizin halkevleri için asgarî kadrolu şöyle bir orkestra düşünebiliriz.

4 — Birinci keman

3 — İkinci keman

2 — Viyola

1 — Viyolonsel

1 — Kontrbas

Zaruret karşısında asgarî bir kadro ile yalnız yaylı sazlardan teşekkül eden bu orkestra ile sadelik içinde bir güzellikle kıymetli bir çok eserler çalmak mümkün-

dür.

Orkestrayı teşkil eden elemanların birlik ve beraberlik içinde muvaffakiyetle iş görebilmeleri için anlayışlı ve işinin erbabı bir de şef lâzımdır. Bizde aksine olarak en az ehemmiyet verilen şeftir. (Çalanlar bulunduktan sonra şef nasıl olsa olur!) der geçeriz. Halbuki; şef bir orkestranın can damarıdır, şefin çok kuvvetli nazari bilgi sahibi bulunması ve bu iş için yetişmiş olması icap eder. Onun için işinin ehli bir şef temin olunmadan teşkil edilen orkestralardan muvaffakiyetli neticeler beklemek doğru olmaz.

Halkevleri için düşündüğümüz asgarî kadrolu orkestranın teşkili için lâzım olan müzisyenlerin mevcut olması ve yaşaması içinde bir taraftan yeni istidatların yetiştirilmesi icap eder. Yetiştirme tarafına gidilmiyerek yalnız mevcut elemanları çalıştırmakla iktifa edilen orkestraların ömürleri pek kısadır.

En küçük köylerimize kadar yayılan ilk okullarla bir çok şehirlerimizde Orta okullarımız vardır. Bu okul öğretmenleri arasında tahsil çağlarında, meslek hayatlarında müzikle meşgul olmuş ve bu yönden muhitlerine faydalı olabilecekler bulunur. Bu arada her şehrimizde müzikle meşgul olan yurttaşların bulunacağı da hesaba katalırsa, bunları derleyip toplayarak bir orkestra meydana getirmenin okadar güç bir iş olmadığı görülür. Her Orta okulun müzik öğretmeni bulunduğu şehrin en seilâhiyetli bir müzik elemanıdır.

Bu günkü öğretmenler arasında; yalnız okulda talebe karşısında ders vermekle iktifa ederek, vazifesini bundan ibaret sayan ve yurttaşların her sahada kalkınmasında her hangi bir memleket davasında çalış-

maktan kaçan birinin bulunacağını tahmin etmiyorum. Esasen birer Halkevi olan öğretmenlerimizin muhitte mevcut müzisyenlerle birleşerek bir Halkevi orkestrası teşkil etmeleri en kestirme yoldur.

Orkestranın esasını bu suretle kurduktan sonra; yaşaması ve ömrünün uzatılması için de bir taraftan piyano, keman, viyola, viyelonsel dersleri verilerek genç istidatların yetiştirilmesi icabeder. Orkestrada bizzat çalışmakla beraber yetiştirme işiyle de uğraşacak müzisyenlerin manen olduğu kadar maddeten de tatmin edilmelelerine Halkevlerinin talimatnamesi ve maddi durumları müsait değildir. Vilâyet ve Belediyelerimizin hiç olmazsa Vilâyet merkezlerinde birer müzik evi açarak bunu Halkevine bağlamaları, müşterek bir memleket işi olan bu faaliyetin daha verimli ve devamlı olmasını temin edecektir.

Vilâyet ve Belediye bütçelerinden bu maksat uğruna yapılacak küçük yardımların; memleketin bugünkü ve yarınki kültür hayatı üzerinde büyük tesirleri görülecek, bir çok genç sanat istidatlarını inkişai ettirecektir.

O zaman, (İstanbul belediyesinin konservatuvarı) gibi her Halkevi bir konservatuvar olacak ve az zamanda çok uzun senelere muhtaç gibi görünen (Her şehirde bir orkestra) temin edilmiş olacaktır.

Yunt dağları, daha evvelcede yazdığımız gibi, aşiretlerin yurdudur. Burada muhtelif adda aşiretler, yaşamaktadır. Bunların bir kısmı Saruhanoğullarıyla beraber gelip yerleşmiş, bir kısmı da, Osmanoğulları zamanında, ya kendi arzularıyla yahutta hükümetin zoruyla, burada oturmaya başlamışlardır.

Bunu söylemekle, Türklerden önce burada kimsenin oturmadığını, şehir ve kalelelerin olmadığını ileri sürmek istemiyoruz, Bilakis Yunt dağları üzerinde çok önemli şehir ve kale kalıntıları mevcuttur. Ege, Nemrut ve Çağışa kaleleri, tetkike ve üzerinde durulmağa deyer yerlerdir.

Bizim dolaştığımız, Yunddağlarının batı ve kuzey kısmında; bilhassa iki aşiret yaşamaktadır: Derici ve Karayağcı aşiretleri...

Derici aşireti, yunt dağı üzerine şu şekilde serpilmiştir: Küçük sünbüller, Büyük sünbüller, Beydere, Karakuzu (Menemen köylerinden), Çıtak [Menemen köylerinden], Karaköy [Menemen köylerinden], Çoraklar, Çaltılı dere, Samurlu, Akça kise, Öküz köy (Menemen köylerinden), Çitlenbik köy [Bergama köylerinden], Şalbagça (Bergama köylerinden), Tekyederesi (Bergama köylerinden) Bu köyler halkı hemen hemen bu aşiret halkından ibarettir. Keza, köyleri kuranlar da yine bu aşirettir.

Karayağcı aşireti ise şu köylerde oturmaktadır: Düzlen, Otmanlar Avdal, Şamar, Bostanlar, Hacılar, Himmetler, Sünbültepe...

Devrici aşireti, Menşelerinin Horasan olduğunu Anadolu'ya geldiklerinde, Konya civarında savaş olduğunu, bunlar, yenilen tarafa yardım ederek, yenilenleri, galip getirdiklerini, buna mükâfatan Molla Hünkârın, Osmanlı padişah yaptığını, söylüyorlar.

Bazıları da İstanbulun zaptında, kendi aşiret-

lerinin, büyük yardımı dokunduğundan bir deriyi dilerek, o kadar yeri, İstanbuldan aldıklarından dolayı kendilerine Derici aşireti dendiğini an'anesinin aralarında yaşadığını ilâve ediyorlar.

Karayağcı aşireti ise, kendilerinin şam taraflarından geldiklerini, 19 cu asrın ikinci yarısında iskân edildiklerini, anlatıyorlar.

Bu aşiretlerin anlatışına göre her iki aşirette, geçen asrın ikinci yarısına kadar iskân edilmemişler, ancak asrın ikinci yarısında şimdi, bulundukları yere oturtulmuşlar. Filhakika, bu köylerin yeni olduğu, hem mezar taşlarından ve hem de evlerin, yapı tarzından, anlaşılmaktadır.

Köylüler, kendi köylerinin kuruluşuna ait çok az bilgilere maliktirler. Bir çok köylülerde, bu hususta hiç bir şey bilmiyorlar. Uğradığımız köylerin bazıları, akla uygun, şeyler söyledikleri halde, bazılarının da, hiç köyün kuruluşu ile alakası yok.

Osmanlılar, köylerinin Saruhan oğulları zamanında kurulduğunu, köy civarında bulunan Osman dedenin, Saruhan beyin adamlarından olduğunu, bu köyü alıp yerleştiğini, bundan dolayı, köylerinin adının, Osmanlı olduğunu, söylemektedirler.

Köy civarında, Osman dede yatırından başka, birde, kuzeydeki tepe üzerinde yatan Ahmed dede vardır.

Büyük ve küçük Sünbüller ahalisi, aşiretleri reisinin adları, Sünbül bey olduğundan, bu iki köye, bu ad verilmiş, olduğunu, babalarından, işittiklerini, anlatıyorlar. Bu aşiret, Yunddağlarına yerleşmeden önce Çağışa dağları tarafında oturuyormuş.

Daz yurt ahalisi, köylerinin bulunduğu yerin, yüksek olduğunu, yazın civardaki halkın oraya yaylamaya geldiğini, yaylak yahut, yaz yurt manasına, bu adın, verildiğini, Çataklı Hacı Himmetler köylerinin, ölet yüzünden oralar halkının bu köyü kurdıklarını, babalarından böyle işittiklerini anlatmaktadırlar.

Dazyurt ile Düzlen arasında, Yumruş veya Otmanlar adında bir köy vardır. Köy halkı Kara-yağı aşiretindendir. Bunlar köylerine Otmanlar denmesinin sebebini "Osmancık,, neslinden olduk-larından dolayı, verildiğini iddia ediyorlar!.

Yayla ve kışla köylüleri, eskiden, bunların başlarında iki kardeşin bulunduğunu, yazları yay' la köyüne, kışları da, kışla köyüne gidip oturduklarını, fakat sonradan iki kardeşin arasının açıldığını- Hacı Mehmet ağa adındakinin kışla köyüne gelip oturduğunu, diğer kardeşinin de yayla köyüne yerleştiğini, bundan dolayı bu köylere bu adların verildiğini anlatıyorlar.

Kışla köylülerinin anlattığı Hacı Mehmet ağa 1174 H tarihinde ölmüş, yaptırdığı camiın yanındaki mezarlığa gömülmüştür. Cami kitabesi ve mezar taşı vardır.

Atıclar köyüne bu ad, iyi at yetiştiğinden verilmiş Seklik köyünün civarındakükürtlü su bulunmaktadı. Yazın sıcaklar başlayınca, fazla sıcaklar yüzünden sular tebahlur edermiş; geriye kalan tortuya «sek» dendigiinden o köyün adına seklik denmiş...

Yunddağlarının bu kısmında yaşayan halk ile yaptığım temaslarda müsbet bir neticeye varamadım. Bunun muhtelif sebepleri vardır:

1 — Köyde tarihi bilgimizi te'yt edecek belgelerin hemen h e m e n bulunmayışı.. Bu gezdiğim köylerde ne yazma bir kitaba, ne de eski çeşme, cami, mezar taşına raslamayışımızdır.

2 — Her şehir ve ya kasabada, o şehirlerin kuruluş ve halkının menşesine dair muhtelif rivayetler bulunduğu halde, buralar ahalisi arasında hangi sebepten ileri geldiğini kestiremediğim, rivayetlerinin bulunmayışı. 70 - 80 lik bir ihtiyarla konuşunuz, köyü ve asıllarını sorunuz, daima, hiç bir şey bilmediği cevabını, alırsınız!

3 — Bir çok yürük ve Türkmenlerde, tarihi bazı sebeplerden dolayı ne olduklarını, nereden geldiklerini, daima gizliyorlar, yahutta tahrif ediyorlar.

Aşiretlerin hemen h e m e n hepsi, bektâşî kızılbaş, tahtacı alevî. İlah addedildiğinden, osmanlı hükümeti ve memurları tarafından, bunlara iyi bir gözle bakılmaz, haklarında uydurulan, bir

sürü kötü ve gayri ahlâkî, şeylerden dolayı, daima fena muameleye tabi, tutulurlardı.

Yürük ve Türkmenler, özbe öztürk oldukları halde, haklarında yapılan menfi propagandalar yüzünden, tahkir edildiler, «Çarıklı Türkler», etrak - i bi idrak diye aşağı mertebe de tutuldular. Yüzlerce yıl, sünnî palasını sallayan, osmanlı hükümeti ve uleması, onları, hakiki memleket çocukları oldukları halde: kendilerinden ayrı tuttular ve onlara iyi gözle bakmadıkları gibi ellerinden gelen her kötülüğü de yapmaktan hiç bir vakit vaz geçmediler.

Bu gün bu telekki ve baskı kalktığı halde, aşiretler arasında, halâ o acı günlerin, acı hatıraları yaşıyor. Bundan dolayı, size, tahkir edileceğinden küçük, görüleceğinden korkarak, yürük ve ya türkmen olduğunu söyleyemiyor.

Öztürk olan aşiretler, mezhep mücadelesi yüzünden, uzun yıllar çile çekti, bu gün bunlara, eskinin mazi olduğunu, memleketin hakiki evlatlarının kendileri olduğunu muhakkak surette anlatmak, her Türk münevverine düşen, millî bir borçtur.

Buna, halkın cehaletini, tarihe karşı lâkayit kalışını da ilâve ederseniz, niçin bir çok köy ve kasabalarımızın, tarihi hakkında, bilgilerimizin kıt oluşunun sebebi kendiliğinden meydana çıkmış olur.

Birde bunlara, istilâ' ölet, yangın, eşkiya, dolayısıyla halkın başka yerlere göç ettiğini, oraya yabancıların gelip yerlertiginide ilâve etmek lazımdır.

Bu İnkilâp devresinde, köyler de yeni kılık kıyafete girdiler. Her bakımdan, onlarda yenileşiyorlar.

İhtiyarlar ölüyor, adetler ve rivayetler, birer birer, onlarla beraber gömülüyor.

Tarihimizi yeniden kurmak, yeni tarih yapmak için, muhakkak kasaba ve köylerimizin, tarihlerini tesbite, adet ve an'anelerini toplamaya çalışmalıyız.

Büyük milletimizin hakiki tarihi için, bütün bu malzemeyi, toplamak, tesbit etmek, köyün ihtiyarlar hey'etinin, öğretmen ve eğitmenin; en önemli bir vatan borcu, olmalıdır.

Folklor:

EVLENME ADETLERİ (Kız isteme — Nişan — Evlenme)

[3]

Yazan : FEHMİ ERDOĞAN

ŞERBET ÖVME

Kıza yüzük takıldıktan sonra küçük bir tepsi içine, bir kamsı (Sûrahi) şerbet, oğlana bir çevre, bir nişan mendili, oğlanın sadıçlarına birer çevre bir de şerbet övücüye bir çevre olmak üzere konur kazakile bağlanır oğlan evine gönderilir.

O gece oğlan evinde şerbet övülecek. Oğlanın en yakın arkadaşları davet edilir. İçki masası kurulur yemekler hazırlanır herkes sabırsızlıkla şerbet övme saatini bekler. Bir kaç saat içki devam eder şerbet övme gecesi çok alâkalı olduğundan oldukça kalabalık bir davetli bulunur. Yemekten sonra şerbet içilir. Meydana bir masa çıkartılır. Bütün kalabalığın gözü bu masadadır. Masanın yanına bir sandalye konur. Şerbet övücü yaşlı, nüktedan adam bu sandalyeye oturur. Ağır ağır güveyi çağırır. Meselâ şöylece: «Çaprazsağır mahallesinden Ahmet oğlu Halil gelsin.» der. İkinci bir genç bunun sa ğ ı n d a a y n ı çağırılışla yer alır, üçüncü çağırımada sola bir genç daha gelir. Bunların biri sağ sadıç, öbürü sol sadıçtır. Hepsi ayakta sükunetle beklerler. İnce saz oyun havası çalar gençler birbirine sıra vermeden oyuna kalkarlar. Ne ince saz ne oyun durur. Belki bu oyun saatlerce devam eder. Güveyi olan'a eziyet etmek ve bekletmek gayesiyle saz devam eder.

Nihayet övme başlar :

Ey benim civanlarım

İki gözüm cananlarım

Bu günün leyli nısfında

Ne hale giriftar oldunuz

Diye başlangıç yapar. Devamla « Oğlum anan kız istemeye giderken potininin kolucunu köprü başında bıraktı. Dikkat et oğlum gelini cicili bicili, süslü püslü görünce kara ağızlı olma, onun süsüne, lâflarına aldanıpta anandan soğuma, ananı

görmemezlik etme. Gelin akşam kendini süslü gösterir, sabahleyin dokuz torba boğazına birden asar.» Şeklinde nasihat eder. Sonra önünde duran nişan tebsisini birden açar. Oğlana ait olan çevreyi omuzuna sokar. Sadıçların mendillerini de verir. Hayırlı ve uğurlu olması için iyi temennilerde bulunarak toplanmaya son verilir.

GELİN HAMAMI

Düğün gününden bir gün evvel gelin hamamı yapılır. Kız bütün arkadaşlarını 30 - 40 kıza kadar davet eder. Bir okucu kadın bir gün bütün evleri dolaşarak bunu temin eder. Hamam günü sabahleyin kız evinde toplanılır. Oğlan evinden gelen sabundan herkese yarımşar kalıp sabun verilir. Gelini süslerler. Önde gelin arkada en yakın arkadaşları olmak üzere hamama gidilir. Neşeli bir kalabalık sokakları dolduran sesleriyle herkesin ilgisini tophyarak yürür. İnce saz, dümbek (darbuka) hamama varınca fasıllara başlar. Oyunlar oynanır. Oğlan evi de gelmiş bulunur. Gelin merasimle ipekli pembe bürünür. Tel ve duvağını çıkarmadan göbek taşına kadar götürürler. Orada gelini çalgılarla soyarlar. Usta yıkayıcı yıkar. Çıkarken gene gelini göbek taşına süslerler. Tel ve duvağını takarlar. Dışardaki havuz etrafında gelini dolaşmaya hazırlarlar.

Bu merasim çok enterasandır. Hamamcı verilen çitäre hediye kumaş omuzunda, onun ardında sazcular verilen hediyeleri omuzlarında, onun arkasında gelin iki yanında yıkayanlar daha arkada kızın arkadaşları ellerinde yenmiş birer mumla ağır ağır havuzun etrafında dolaşmaya başlanır.

Sazcular hep bir ağızdan;

Dam başında çıra yaktım yanmadı

Küçükükten garip başım gülmedi

Bu gençlikte bir murada ermedi

Ah ayrılık yaman bükü belimi

BAZI İNANIŞLAR

Yazan : KÂMURAN PULAT

Çocuk doğduktan sonraki yapılan adetler : Çocuk dünyaya geldiği zaman temiz su ile yıkarlar, kundaklarlar; annesi, babası, bir kaç akrabası ve oradaki bulunanlar hepsi ayrı, ayrı çocuğu kucasına alır yüz görümlüğü için kundağına para koyarlar. Kundaktaki paraları ebe alır, lohusanın baş ucuna oturur. Artık herkes tebrike gelmeye başlar. Doğan çocuk kız olursa doğduğu gün kiremitler, saçaklar ağlarmış. Çünkü "kız evlâdının mukadderatı belli olmadığından." Nekadar olsa kız evlâdının hayattaki rolü önemli olmakla beraber eksiktir. Bunun için kızlara (Eksik etek) derler. O gün üç ezan geçtikten sonra meme verilir. Doğumun üçüncü günü ezan okuyarak çocuğun kulağına ismi söylenir; bu suretle isim konulmuş olur.

Çocuk yedi günlük iken hısım, akrabası çağrılır. Yemek yaparlar, hep beraber ye-

Ol yaradan mevlâm bilsin halimi

Altı ay oldu ben bu dağdan aşalı
Yedi ay oldu bu sevdaya düşeli
Buyur hanım bizim hane düşeli
Düşeli haneye gelmez üç gündür
Üç gün değil beş gün değil on gündür

Sorma carrah yaralarım koygundur
Benim gönlüm şu geline vurgundur.

— (Devam edecek) —

MANİSA HALKEVİNCE AÇILAN İLK OKUL OKURLARININ RESİM SERGİSİ HAKKINDA

Yazan : EKREM GÜVEN

Kıymetli başkan Azmi Önakinin daimi ihtimam ve gayretile bir çok sosyal gösterilere yuva olan Manisa Halkevinde son olarak -mülhakattaki okullarda dahil- tek-mil Manisa vilâyetinin ilk okul okurlarının bu seneki ders yılında vücuda getirdikleri eserlerden mürekkep müsterek bir resim sergisini seyrettik. Vilâyetimizin ilk okul okurlarının bir arada bu şekilde bir resim sergisi yapmalarının kıymet ve ehemmiyeti ni burada yazmayı zaid görürüz.

Bugünkü resim telâkkisi dünkü gibi değildir. Bir kaç sene evveline kadar resimde gaye olarak tabiatı en iyi şekilde kopya etmek aranırdı. Bugün artık kopya değil tabiatın insan üzerinde vücuda getirdiği intiba aranıyor. Bu sebeple noktası noktasına tabiate benzeyen resim istenmiyor. Bunu fotoğrafta yapabilir. Bugün istenen tabiatın ruhlarımızda hasıl ettiği tesiri resim etmek deniyor. Ve bu alanda yürünerek bir netice alınmaya çalışılıyor.

Bu telâkkiyi göz önünde tutarak ilk okul okurlarımızın seyir ettiğimiz resim sergisi hakkında bir söz söylemek lâzım gelirse hemen iftiharla söylemeğe mecburuz ki vilâyetimizin ilk okullarının öğretmenleri resimden bugünkü istenen gayeyi çok güzel anlamışlar ve bunu da pek güzel şekilde küçük okullarına telkin etmişlerdir. Orada mini mini yavruların çocukca değil bu günkü resim telâkkisini anlamış büyük birer artist ruhile vücuda getirdikleri eserleri görünce cidden hayrette kaldık. Çizgilerdeki serbesti, renklerdeki ahenk, mevzularda an-

cak ehemmiyetlisini alarak diğerlerini ihmal etmekteki meharet bakımından küçük artistlerin hemen hemen hepsinde şayanı dikkat istidatlar görülmüyordu.

Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlerimizde sık sık büyükler tarafından resim sergileri yapıldığından oradaki okullar resimden beklenen gayeleri kavramak hususunda istisnâî fırsatlara malik bulunuyorlar. Kazalarımız hatta vilâyetimiz gibi bu fırsatlardan hemen hemen mahrum olan yerlerde bulunan mini mini okullarımızın görmedikleri, bilmedikleri halde sırf öğretmenlerin verdikleri izahattan mülhem olarak son telâkkilere uygun eserler vücuda getirmelerinin gerek kendileri gerek öğretmenleri için ne mühim bir başarı sayılacağı meydandadır. Sergide teşhir edilen eserlerin hepsi güzeldi. Bu eserler arasında daha ziyade muvaffakiyet noktasından bir tasnif yapmak istedi isekde maatteessüf bir çok eserlerde sahiplerinin okuluna, sınıfını, numarasını, adını, soy adını lâıyıkı veçhile yazmadıklarını gördüğümüzden bu tasnifi yapamadık. Aynı sebeplerden dolayı ayrı ayrı tenkit yapmayada imkan olmadı. Eserlere konulan imzalar süsten ibaret, kıymetsiz şeyler değildir. İmza resim sahibinin hüviyetlerini gösterir. Eserler tenkid edilince kime ait olduklarının bilmesine yarar. Takdir edilen eserlerin sahiplerinde diğerleri arasında seçilmelerine vesile olur. Bunun için gelecek sergilerde bu hususa bilhassa itina edilmesi lâzım geleceğini işaret ederiz. Fazla olarak okul sergilerinde okullar, sınıf, numara, isimlerlerinde gös-

18 İNCİ YÜZYILDA MANİSA SULARI

Yazan : BAHİRİ OSKAY

Manisa tabii ve Tarihi zenginlikler bakımından egenin eşsiz bir şehridir. Sipil dağının eteklerine abanmış ve Gediz vedisine doğru yayılmış olan bu şehir, göz alabildiği kadar geniş bir saha kaplıyan bağlar ve zeytinliklerle çevrildiği için, yeşillikler içerisindeki görünüşünün seyrine doyum yoktur. Bu tabii güzelliği, tarihi zenginlikler bir kaç kat daha arttırır. Saruhon oğullarından başlıyarak Osmanlıların son zamanlarına kadar yapılmış olan ve sayıları büyük bir yekûn tutan camiler ve onların göklere yükselen minareleri, şehrin hem güzel süsleri hem de paha biçilmez zenginlikleridir. Ayrıca Cumhuriyet hükümetinin yapmış olduğu modern yapılar şehre başka bir güzellik vermektedir.

terilmesi elzemdir. Zira eserlerde okullar, N. lar, adlar, sınıflar muntazam olarak yazılmış olsaydı hangi mektebin en çok eserle iştirak ettiğini, hangi okul okurlarının en ziyade muvaffak olduğunu, okullar arasındaki muvaffakiyet derecesini, okullar arasında çalışma tarzı bakımından fark olup olmadığını yazmak mümkün olacak idi. Sergiler tekâmül derecelerini gösterir. Bir sergi tenkid edilmelidirki ondan sonraki yapılacak eserlerde daha ziyade tekâmüller görülebilsin.

Vilâyetimiz çocuklarının ince zevklerini belirtmek ve göstermek bakımından çok güzel bir düşünce ile vücuda getirilen serginin istikbalde teferrüd edecek artistler vad eden ümit verici bir sergi olduğunu işaret ve bu gibi sergilerin teakup etmesini tekâmil kalbimizle temenni ederiz.

Osmanlı imparatorluğunun en değerli şehirlerinden birisi olan ve her adımda rastlanan tarihi anıtları insana o parlak günleri hatırlatan Manisa, istikbalde de Türkiyenin en modern ve zengin şehirlerinden birisi olmağa namzettir. Fakat bu güzel şehrin bir çok zenginlikleri yanında biricik eksikliği su noksanlığıdır. Mevcut su depoları ve artezyen şehrin ihtiyacına tamamiyle cevap verememektedir. Yaz aylarında ihtiyaç çok artmaktadır.

Daha evvel Sipil'in muhteli yerlerinden getirilen sular, şehrin ihtiyacına kâfi geliyor, camilerin, medreselerin şadırvanları ve mahallelerdeki çeşmeler durmadan akar dururmuş. Fakat şehir büyüdüğü ve inkişaf ettikçe su ihtiyacı artmış, bugün Mauisa'da su azlığı en başta gelen bir dert halini almıştır. Kıymetli Valimizin ve Belediye reisimizin Manisa'nın su işini biran evvel halletmek için çok ciddi bir şekilde çalışmakta olduklarını büyük bir memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz. Şüphesiz şimdiye kadar manisa'ya getirilecek bol su için bir çok kaynaklar tesbit edilmiştir. Fakat yeni su araştırmalarında belki işe yarar ümidiyle Manisa mahkemei şer'îye sicillerinde bulduğum, camilere getirilen suların kaynaklarını ve yollarını gösteren vesikaları neşrediyorum.

Aradan asırlar geçtiği için artık bu kaynaklardan ve su yollarından faydalanılamazsa, Türk tarihinde yüzlerce yıl önemli bir rol oynamış olan Manisa'nın bir deniz gibiengin, derin ve geniş olan Tarihine pek küçük bir hizmette bulunmuş olmakla müteselli oluyorum.

VESİKA I

Sultan Camii şadırvanı, hamamı ve muradiye şadırvanı suları hakkında

Medinei Mauisa'da vaki merhum ve mağfurleh Sultan Murat han Ruhullah ruha ve merhume ve mağfurlehüma validei Sultan Süleyman han validei Sultan Şehinşah han Nurollah merfuhüma hazretlerinin bina buurdıkları cevamii şerif ve çeşme-

leri evkafının bilfiil mütevellisi olup sabıka enderun kilâri hassa şehriyari kethüdası vaki hazel vesika fahrülemacit v-el-ekârim İbrahim ağa ibni mustafa ağanın medinei mezbure kethüdalrı ve taraflarından vekili müseccelleri olan diğer İbrahim ağa ibn mahmut ağa meclisi şer-i şerife lâzım - üt - teşrifile b - il - vekâle takriri kelâm ve tabiri anılmeram idüp müvekkilim mumaileyh İbrahim ağanın mütevellisi olduğu evkafı mezkûreden mumaileyh Sultan Murat han t abeserah ve mumaileyhüma validei Sultan Süleyman han tabeseraha hazretlerinin bina buyurdıkları muradiye ve Sultaniye demekle maruf cami şeriflerin haremlelerinde vaki ve hariciye medreseleri haremlelerinde vaki şadırvan ve Sultan hamam demekle maruf hamam ve çeşme ve bağçe ve keniflerine cari olan suların müruru eyyamla mecraları harebe müşerref olmanın kabli şer'i mutahhardan üzerlerine varulup zikrolunan mecraların tamir ve t e r m i me muhtaç olan mevazii ne kadar akçeye olur tahmini sahih ile badettahmin velkeşf evkafı mezkûre malinden imaret ve mirmite müekkilim mumaileyh İbrahim ağaya izin vermek bilvekalâ matlubumdur dedikte kabli şeriat garadan irsal olunan mevlâna Arif Mehmet efendi ibn Ahmet Fevzi efendi medinei mezburede hassa mimarlarından Hasan ağa ibni İvez ağa ve Ahmet beşe ibni Abdullah ve benna taifesinden usta malkas velet balı ve Yorgi velet Mihal ve Dimitri velet Yorgi nam zimmiler vesair ahvali kanavata vukufu tamı olup zeyli vesikada muharrerül esamî olan müslimin ile zikrolunan suların medinei mezbure fevkinde süsendiraz nam yaylakta vaki Muradiye ve Sultaniye demekle maruf membaaları üzerlerine varıp mecralarını muayene ve müşahade eylediklerinde hal bastolunan minval üzre olmağın mimarları mezburan zikrolunan mecraların tamir ve termime muhtaç olan mevazii mesaka eylediklerinde mezkûr Sultan suyu membaandan tepe musluk mezkûre varınca tulen dört yüz zirra ve musluk mezkûrdan medinei mezbure civarında debbaghane köşkü kurbünde vaki musluka varınca tulen sekizbin elli zirra gariz ki ceman sekizbin yediyüz altmış zirra gariz olup zikrolunan garizin mecmu arzı nisf zirra olmağla terbiî on iki bin altı yüz kırk zirra olup herbir zirrai otuz akçeden üç yüz yetmiş dokuz bin iki yüz yirmi akçeye ve musluk mezkûrdan zikrolunan Muradiye camii şerifi hare-

minde vaki şadırvana varınca tulen bin zirra ve yine musluk mezkûrdan Sultaniye camii şerifi haremünde vaki şadırvana varınca tulen sekiz yüz zirra ve hariciye medresesi haremünde vaki şadırvana varınca kırk zirra ve zikrolunan Sultan hamamına varınca altmış zirra mecrayı kanavat olup herbir kanat tulen ve arzan bir zirra olmağla zikrolunan mecranın herbir zirraına ikişer kanattan ikibin sekiz yüz kanat kıyafet etmeyen herbir kanat harciye yirmi beşer akçeden yetmiş bin akçeye ve zikrolunan debbaghane köşkü kurbünde mecrayı mezkûr tulen ve arzan altmış zirra taş duvar üzerinde alup zikrolunan altmış zirra taş duvarı dahi müruru eyyamla harabe müşerref olmağın herbir zirraın altı yüz akçeden altı bin akçeye tahmi sahih ile ve keşf eylediklerin mevlânayı mezbur mahallinde kütüp ve tahrir badehu (bir kelime okulamadı) irsal olunan (bir kelime okunamadı) şer'i mübin ile meclisi şer'e gelip vaki hali alâvukua inha ve takrir etmeğın mevlânai mezburun keşif mucibince evkafı mezkûre malından zikrolunan mecraları imaret ve mirmite müekkili mumaileyh İbrahim ağaya izin verilüp mahüvelvaki bittalep kütüp olundu. Filyevmilsamis zilhicetüşşerife lisene selâse ve erbain vemie ve elf (1143 - 1730)

Bu vesikaya göre Muradiye ve Sultan camii ve Sultan hamamına gelen suların sultan yaylasından Muradiye ve Sultaniye denilen kaynaklardan getirildiği anlaşılmaktadır.

Hatuniye camii ve saray hamamı, bahçeleri ve şadırvanlarına gelen sulara ait vesikayı gelecek nüshada neşredeceğiz.

Bahri OSKAY

HALKEVİVİZİN HAZİRAN AYI İÇİNDEKİ FAALİYETİ

1 — Doktor Muharrem Özgür tarafından, 4/6/043 ve 22/6/943 tarihlerinde (Tifüs - Lekeli Humma. Sirayeti ve korunma çareleri) mevzuu üzerinde iki konferans verilmiştir.

2 — Ankarada toplanan, inkılâpı partimizin büyük kurultayı münasebetile evimizde 8-6-943 tarihinde bir toplantı yapılmış Halkevi reisi Azmi Önakin tarafından (Büyük Partimiz) mevzuu üzerinde bir konferans verilmiştir.

3 — Dil, edebiyat şubemizin azalarının, dil ve folklor üzerinde yapmaktaki oldukları araştırma ve incelemelere devam edilmiş. Elde edilen sonuçlar evimiz dergisi Gedizin 65 inci sayısında neşredilmiştir.

4 — Güzel sanatlar şubemizin açtığı müzik kursları ay içinde muntazaman yapılmıştır. Mandolinata ve koro kursuna devam eden talebelerden teşkil edilen Mandolin orkestrası ve koro heyeti tarafından ev radyosunda iki müzik gecesi yapılmıştır.

Bu, radyo ile yapılan müzik gecesi programı içine, müzik faaliyetinden ayrı olarak güzel şiirler ve seçme parçalar konulmuş ve çocuklar kısa temsiller yapmışlardır.

5 — 5-6-943 tarihinde ev sahnesinde 8 Eylül ilk okulu talebeleri tarafından bir müsamere verilmiştir.

6 — Ev Spor sahasında gençlerimiz tarafından; Tenis, Pink-Ponk, voleybol oyun ve ekzersizlerine devam edilmiştir. 21-6-943 tarihinde Sultan yaylasına bir yaya dağ gezisi yapılmıştır. Bundan ayrı olarak ay içinde bir kır ve iki av gezisi yapılmıştır.

7 — Halkevi dispensesinde iki evci doktorumuz tarafından 125 hasta muayene edilmiştir. Reçetelerini yaptırılmıyacak bir durumda olan yedi hasta yurttaşın ilaçları parasız olarak kendilerine temin edilmiştir.

8 — Pasif korunma kursunun dördüncü devresi sona ermiş ve haziran ayı içinde beşinci devre yapılarak ikmal edilmiş ve altıncı devre faaliyetine başlanılmıştır. Biri doktor diğeri öğretmen, iki evci arkadaşımızın idare ettiği kurstan şimdiye kadar 132 yurttaş belge almıştır.

İlk okulların beşinci sınıflarında ikmale kalan talebeler için, üç ders zümresini

ihativa etmek ve her zümre ayrı birer evci öğretmen tarafından idare edilmek üzere evimizde bir yetiştirme kursu açılmıştır.

Kursa 30 öğrenci devam etmiş ve okullarında girdikleri ikmal imtihanlarında hepsi muvaffak olmuşlardır.

Haftanın Pazartesi ve cuma günleri beş sınıf halinde yapılmakta olan İngilizce lisan kursu faaliyeti devam etmiştir.

Yine laftada ikişer gün birer sınıf halinde yapılmakta olan Fransızca ve Almanca kurslarında ay devamınca muntazaman yapılmıştır.

9 — Kitapsaray, köycülük, müze tarih şubelerimiz de ay içinde kendi şubelerini ilgilendiren çalışmalar yapmışlardır.

Kitap odamıza Haziran ayı içinde okuyucu olarak 690 yurttaş gelmiştir. her gün alınmakta olan altı adet günlük gazeteyle ilâveten Tan ve Vatan gazetelerinin de alınmasına başlanmıştır.

Kitap odamıza yeniden temin edilen kitaplar, ilân tahtasına yazmak ve radyo tesisatımızda söylemek suretile yurttaşlarımıza duyurulmuştur.

Ay içinde evimizde, bütün köyler muhtar ve idare heyetleriyle öğretmenlerinden müteşekkil iki toplantı yapılmıştır. Zirâi işler üzerinde yapılan bu toplantılardan istifade eden köycülük şubemiz, köylüleriyle ayrıca konuşmalar yapmış, tifüs - lekeli humma hastalığının sirayeti, korunma çareleri üzerinde evimiz tarafından tab ettirilen Bröşürler tevzi edilmiştir.

Müze tarih şubesi azalarımızda programlı çalışmalarına devam etmişlerdir. Üç kişilik bir heyet Kulanın Emre köyüne bir tetkik gezisi yapmışlardır. Ele alınan tetkik mevzuu, halk şairimiz Yunus Emre'nin mezarının Emre Köyünde bulunduğunu iddia ve isbata çalışmaktır. Tetkik sonuçları evimizin 10 sayılı yayınıni teşkil etmek üzere tab ettirilmiş ve yurttaşlarımızın faydalarına bırakılmıştır.

10 — Haziran ayı içinde evimizde başka teşekküllere ait 8 toplantı kaydedilmiştir.

II — Haziran içinde Ev kütüphanesine temin edilen kitapların adlarını yer darlığı yüzünden bu ay veremedik okuyucularımızdan özür dileriz.

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Halkevi	Derginin Adı	Halkevi	Derginin Adı
G. Antep	Başpınar	Zonguldak	Karaelmas
Çorum	Çorumlu	Balıkesir	Kaynak
Kars	Doğuş	Konya	Konya
Kayseri	Erciyeş	Samsun	19 Mayıs
İzmir	Fikirler	Afyon	Taşpınar
Manisa	Gediz	Antalya	Türk Akdeniz
Adana	Görüşler	İsparta	Ön
Eskişehir	Halkevi	Bursa	Uludağ
Denizli	İnanç	Eminöndü	Yeni Türk
Trabzon	İnan	Eminöndü	H. B. Haberleri
Diğarbakır	Karacadağ		

Manisa Halkevi Neşriyatı

1 — Güneşi yakanların selâmı	N. İLHAN BERK
2 — Zehirli gaz ve korunma tedbirleri	Dr. ŞEVKET KIRBAŞ
3 — Manisa coğrafyası	CENAP REFİK ORKON
4 — Halk zehirli gazlara karşı kendini ve başkalarını nasıl koruyabilir.	HALİT GİRAY NEFİ VURAL
5 — Manisa Tarihi	İBRAHİM GÖKÇEN ÇAĞATAY ULUÇAY
6 — Saruhan oğulları ve eserlerine dair vesikalar	ÇAĞATAY ULUÇAY
7 — Mimar Sinan'ın eserlerinden Maradiye Camii	KÂMİL SU
8 — Manisadaki Sarâyı Amire ve Şehzadeler Türbesi	ÇAĞATAY ULUÇAY
9 — 17 nci asırda Manisada Ziraat, Ticaret ve esnaf teşkilâtı	ÇAĞATAY ULUÇAY
10 — Yunus Emre'nin Mezarı	ÇAĞATAY ULUÇAY

YILLIĞI (180) KURUŞTUR.

Yazılar Halkevi "GEDİZ" Dergisi yazı işleri Direktörlüğüne gönderilmelidir. Basılmıyan yazılar geri verilmez. "GEDİZ" in sahifeleri her münvvere açıktır.

FIAT 1 (15)
KURUŞ

B a s a n :
GEDİZ Basımevi - Manisa

